

dr hab. Adam Bobryk, prof. UPH

Siedlce, 24 listopada 2018 r.

Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny

w Siedlcach

Ponowna recenzja pracy doktorskiej

mgr. Adama Pytla

„Diecezja grodzieńska w latach 1900-1915. Studium historyczno-teologiczne”

Warszawa 2018

Praca doktorska mgr. Adama Pytla, wykonana pod kierunkiem prof. dr hab. Antoniego Mironowicza, na Wydziale Teologicznym Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie, po wcześniejszej recenzji z 16 kwietnia 2018 r. oraz Uchwale Rady Wydziału Teologicznego z 28 czerwca 2018 r., skierowującej ją do poprawy przez Autora, została z naniesionymi zmianami ponownie przedłożona do oceny. Po dodaniu nowych elementów objętość rozprawy wzrosła z 220 do 222 stron. Jednocześnie struktura pracy, ani tytuły poszczególnych rozdziałów nie uległy zmianie. Natomiast zmieniony został rok datowania dysertacji z 2017 na 2018.

Szczegółowa analiza problematyki pracy została zawarta w poprzedniej recenzji i dlatego aktualnie w tym zakresie nie będę się do niej już odnosił. Przywołam tylko ogólną myśl, iż podjęty temat ma duże znaczenie poznawcze. Brak bowiem było dotychczas w polskiej publicystyce zwartego opracowania odnoszącego się szczegółowo do dziejów prawosławnej diecezji grodzieńskiej w początkach XX wieku. Kwestie te pojawiały się wielokrotnie ale fragmentarycznie w rozmaitych publikacjach. Autor natomiast podjął się próby ujęcia całościowego, łącząc perspektywę historyczną z teologiczną. Dogłębnie wskazał tło dziejowe, nawet w zakresie nieco nadmiernym. Trafnie ujął ówczesną pozycję prawosławia, zmienne

„wyludnienie ludności prawosławnej” (s. 188), „bez określonego przedziału” (s. 188) co ma zapewne znaczyć bez określonej przynależności narodowej, czy „Ewakuacja dotyczyła również stanu duchowieństwa (...)” (s. 189).

Wyrażna poprawa nastąpiła w zakresie strony formalnej pracy. Aczkolwiek nadal można zgłosić pewne uwagi. Dotyczy to mało przejrzystego stosowania zapisu „[w:]”. Tym bardziej, że w przypadku tych samych pozycji w przypisach „[w:]” nie występuje, a w „Bibliografii” jest. Nadal aktualna jest uwaga, iż Autor przytacza wypowiedź władzyki Włodzimierza (Tichonickiego) i nie podaje skąd została ona zaczerpnięta, ogólnikowo w tekście zaznaczając, że zanotował ją S. N. Cwietkow. Podobnie mimo zgłoszonej uwagi na s. 195 jest cytat, który nie jest udokumentowany żadnym przypisem, ani jakimkolwiek odniesieniem. Podobnie Autor potraktował uwagę dotyczącą wskazania źródeł ilustracji, pozostawiając poprzednie rozwiązanie bez zmian. Nic na aktualności nie straciła kolejna uwaga, którą ponownie przytaczam. Powszechnie przyjęte jest podawanie w tekście nazwisk czy tytułów czasopism, jeśli pierwowzór jest w cyrylicy, w transliteracji i ewentualnie dopiero po tym w nawiasie jest wersja oryginalna (podkreślam, że uwaga ta nie odnosi się do przypisów). Autor niestety miejscami dopuszcza swoistą alfabetyczną mozaikę, co jest zwłaszcza rażące w przypadku nazwisk (s. 4). Przede wszystkim w pracy dotyczy to tytułów periodyków. Przykładowo na s. 9 jest „Latopisie Ipatijewskim” (tu nastąpiła drobna zmiana gdyż Autor dodał cudzysłów), a stronę dalej pojawia się tytuł „Летопис города на Немане” (w pierwszym słowie brak znaku miękkiego). Nie jest to odosobniony przypadek. Podobnie w przypisach, gdy Autor korzysta z literatury rosyjskiej i białoruskiej, zamiast przyjętego w języku polskim skrótu słowa strona „s.” stosuje rosyjskie „с.”. To szczególnie bardzo dziwne rozwiązanie, biorąc pod uwagę, iż praca jest wykonana w języku polskim. Pojawia się też refleksja, ile różnorodnych oznaczeń skrótu strony pojawiłoby się gdyby Autor sięgnął np. także do literatury greckiej, gruzińskiej, ormiańskiej czy rumuńskiej. Autor używa skrótu „ГЕВ” dla oznaczenia tytułu „Гродненские Епархиальные Ведомости”. Problem polega jednak na tym, że skrót jest raz w cudzysłowie (np. s. 42), a innym razem bez (np. s. 41).

W „Bibliografii” została dokonana pewna poprawa, ale jest ona mało satysfakcjonująca i nadal można znaleźć przypadki niekonsekwencji, jak np. przy czasopismach czasami jest wskazany redaktor, a innym razem nie. Tudzież w części „Źródła drukowane” wymienione są 44 numery czasopisma „Гродненские Епархиальные Ведомости”, a z nieznanых przyczyn oddzielnie wyszczególnia się jeden z opublikowanych w nim artykułów w dziale „Literatura” (poz. 13 na s. 215), co było też przedmiotem uwagi w poprzedniej recenzji.

było również bliżej omówić ruch pielgrzymkowy, lokalny kult świętych i relacje z innymi wyznaniem. Całość przedłożonego materiału jest zróżnicowana w zakresie jakości. Pomimo wykonanej poprawy dostrzegalne są nadal pewne braki, pomyłki i niedociągnięcia. To szczególnie zaskakuje, gdyż wiele z nich zostało wyszczególnionych w poprzedniej recenzji. Niemniej Autor usunął najbardziej rażące błędy. Zakres zmian można uznać za dostateczny, aczkolwiek rozbieżny z oczekiwanym. Praca posiada jednak też interesujące i ważne wątki analityczne oraz walory poznawcze. Poszerza ona wiedzę z obszaru teologii i historii w zakresie przede wszystkim prawosławia. Można stwierdzić, iż jest to oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i w tym sensie spełnia wymogi ustawy określone w art. 13 ust. 1 z dnia 14 marca 2003 r. „O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki”. Pomimo więc pewnych niedociągnięć, oceniając jej zalety i wady, stawiam wniosek o dopuszczenie mgr. Adama Pytla do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

dr hab. Adam Bobryk, prof. UPH

